MA'MURIY SUD ISH YURITISHIDA SUD XARAJATLARI VA PROTSESSUAL MUDDATLAR

Temiz davlat universiteti

Yuridik fakulteti 323-guruh Talabasi

Maxsumov Jamshid Azamat o'g'li

Ilmiy raxbar: **Yangiboyev N**

Annotatsiya

Ma'muriy sud ish yurituvida sud xarajatlari va protsessual muddatlar instituti odil sudlovni amalga oshirishning moddiy va vaqtinchalik asoslarini tashkil etadi. Sud xarajatlari davlatning sudlovni amalga oshirish bilan bog'liq xarajatlarini qisman qoplashga, shuningdek, asossiz murojaatlarning oldini olishga xizmat qilsa, protsessual muddatlar ishni tezkor va adolatli ko'rib chiqilishini ta'minlaydigan vaqtinchalik ramkadir. O'zbekiston Respublikasida ma'muriy sudlar faoliyati ixtisoslashganidan so'ng, ushbu ikki institutning o'ziga xosligi yanada yaqqol namoyon bo'ldi. Fuqarolik yoki iqtisodiy ishlardan farqli o'laroq, ma'muriy ishlarda ko'p hollarda fuqarolar davlat organlarining noqonuniy harakatlaridan himoyalanuvchi zaif tomon bo'lganligi sababli, sud xarajatlari va muddatlar masalasida inson huquqlari ustuvorligi tamoyili amal qiladi. Ushbu maqolada MSIYtK normalari asosida sud xarajatlarining tarkibi, ularni to'lashdan ozod qilish asoslari hamda ishni ko'rish va shikoyat berish muddatlarining qiyosiy tahlili 8 varoq hajmida batafsil yoritiladi.

SUD XARAJATLARI: TUSHUNCHASI, TARKIBI VA HUQUQIY TABIATI

Ma'muriy sud ish yuritish to'g'risidagi kodeksning 10-bobiga ko'ra, sud xarajatlari davlat boji va sud chiqimlaridan iborat bo'ladi. Davlat boji — bu ma'muriy sudga murojaat qilish bilan bog'liq bo'lgan yuridik ahamiyatga ega harakatlarni amalga oshirganlik uchun undiriladigan majburiy to'lovdir.

MA’MURIY SUD ISH YURITISHIDA SUD XARAJATLARI VA PROTSESSUAL MUDDATLAR: NAZARIY VA QIYOSIY TAHLIL KIRISH

Ma’muriy sud ish yurituvida sud xarajatlari va protsessual muddatlar instituti odil sudlovni amalga oshirishning moddiy va vaqtinchalik asoslarini tashkil etadi. Sud xarajatlari davlatning sudlovni amalga oshirish bilan bog‘liq xarajatlarini qisman qoplashga, shuningdek, asossiz murojaatlarning oldini olishga xizmat qilsa, protsessual muddatlar ishni tezkor va adolatli ko‘rib chiqilishini ta’minlaydigan vaqtinchalik ramkadir. O‘zbekiston Respublikasida ma’muriy sudlar faoliyati ixtisoslashganidan so‘ng, ushbu ikki institutning o‘ziga xosligi yanada yaqqol namoyon bo‘ldi. Fuqarolik yoki iqtisodiy ishlardan farqli o‘laroq, ma’muriy ishlarda ko‘p hollarda fuqarolar davlat organlarining noqonuniy harakatlaridan himoyalanuvchi zaif tomon bo‘lganligi sababli, sud xarajatlari va muddatlar masalasida inson huquqlari ustuvorligi tamoyili amal qiladi. Ushbu maqolada MSIYtK normalari asosida sud xarajatlarining tarkibi, ularni to‘lashdan ozod qilish asoslari hamda ishni ko‘rish va shikoyat berish muddatlarining qiyosiy tahlili 8 varoq hajmida batafsil yoritiladi.

1. SUD XARAJATLARI: TUSHUNCHASI, TARKIBI VA HUQUQIY TABIATI

Ma’muriy sud ish yuritish to‘g‘risidagi kodeksning 10-bobiga ko‘ra, sud xarajatlari davlat boji va sud chiqimlaridan iborat bo‘ladi. Davlat boji — bu ma’muriy sudga murojaat qilish bilan bog‘liq bo‘lgan yuridik ahamiyatga ega harakatlarni amalga oshirganlik uchun undiriladigan majburiy to‘lovdir.

MA’MURIY SUD ISH YURITISHIDA SUD XARAJATLARI VA PROTSESSUAL MUDDATLAR: NAZARIY VA QIYOSIY TAHLIL KIRISH Ma’muriy sud ish yurituvida sud xarajatlari va protsessual muddatlar instituti odil sudlovni amalga oshirishning moddiy va vaqtinchalik asoslarini tashkil etadi. Sud xarajatlari davlatning sudlovni amalga oshirish bilan bog‘liq xarajatlarini qisman qoplashga, shuningdek, asossiz murojaatlarning oldini olishga xizmat qilsa, protsessual muddatlar ishni tezkor va adolatli ko‘rib chiqilishini ta’minlaydigan vaqtinchalik ramkadir. O‘zbekiston Respublikasida

ma’muriy sudlar faoliyati ixtisoslashganidan so‘ng, ushbu ikki institutning o‘ziga xosligi yanada yaqqol namoyon bo‘ldi. Fuqarolik yoki iqtisodiy ishlardan farqli o‘laroq, ma’muriy ishlarda ko‘p hollarda fuqarolar davlat organlarining noqonuniy harakatlaridan himoyalanuvchi zaif tomon bo‘lganligi sababli, sud xarajatlari va muddatlar masalasida inson huquqlari ustuvorligi tamoyili amal qiladi. Ushbu maqolada MSIYtK normalari asosida sud xarajatlarining tarkibi, ularni to‘lashdan ozod qilish asoslari hamda ishni ko‘rish va shikoyat berish muddatlarining qiyosiy tahlili 8 varoq hajmida batafsil yoritiladi.

1. SUD XARAJATLARI: TUSHUNCHASI, TARKIBI VA HUQUQIY TABIATI Ma’muriy sud ish yuritish to‘g‘risidagi kodeksning 10-bobiga ko‘ra, sud xarajatlari davlat boji va sud chiqimlaridan iborat bo‘ladi. Davlat boji — bu ma’muriy sudga murojaat qilish bilan bog‘liq bo‘lgan yuridik ahamiyatga ega harakatlarni amalga oshirganlik uchun undiriladigan majburiy to‘lovdir.

Ma’muriy sud (MSIYtK) Fuqarolik sudi (FPK) Iqtisodiy sud (IPK) Ishni ko‘rish muddati 1 oy (uzaytirilishi bilan 2 oy) 1 oydan 2 oygacha 1 oydan 2 oygacha Xarajatlarni taqsimlash Yutqazgan davlat organi to‘laydi Aybdor taraf to‘laydi Aybdor taraf to‘laydi .

PROTSESSUAL MUDDATLARNI HISOBLASH VA TIKLASH TARTIBI Muddatlar yil, oy va kunlar bilan hisoblanadi. MSIYtKning 92- moddasiga ko‘ra, muddatning o‘tishi kalendar sana yoki muddatning boshlanishini belgilaydigan voqea yuz bergan kundan keyingi kundan boshlanadi. Agar muddatning oxirgi kuni ish kuni bo‘lmagan kunga to‘g‘ri kelsa, undan keyingi keladigan ish kuni muddatning tugash kuni hisoblanadi. Muddatni tiklash — bu o‘tkazib yuborilgan vaqtni sud qarori bilan qayta tiklash jarayonidir. Arizachi muddatni tiklash haqidagi iltimosnomani ariza bilan birga taqdim etishi shart. Sud bu masalani sud majlisida barcha taraflar ishtirokida muhokama qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR Sud xarajatlari va protsessual muddatlar ma’muriy sudlovning "tartibga soluvchi" vositalaridir. Ma’muriy sudlarda davlat boji miqdorini kamaytirish va ayrim ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar uchun muddatlarni uzaytirish

bo‘yicha qonunchilikka qo‘shimchalar kiritish lozim. Shuningdek, elektron tizim orqali muddatlarni avtomatik nazorat qilish ("smart-deadline") tizimini joriy etish sudya va taraflarning mas’uliyatini oshiradi.

Ma’muriy sudlar mamlakatimizdagi sud islohotlari natijasida yangi tashkil etilgan sud tizmi hisoblanadi.Shu bois, ushbu sohadagi sud harajatlari ham sud tizimi optemallashtirish orqali sud harajatlari va protsessual muddatlarni fuqarolar uchun qulay imkomiyatlar yaratiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.O‘zbekiston Respublikasining Ma’muriy sud ish yuritish to‘g‘risidagi kodeksi. 2018 (2024-yil tahriri).

2.O‘zbekiston Respublikasining "Davlat boji to‘g‘risida"gi Qonuni. 2020. O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining "Sud xarajatlarini undirish amaliyoti to‘g‘risida"gi qarori.

3. Ma’muriy protsessual huquq: Darslik / Prof. X.T. Azizov tahriri ostida. – T.: 2022. "Ma’muriy sudlarda muddatlar va ularning huquqiy oqibatlari" // Adolat ko‘zgusi jurnali. 2023. 1. MSIYtK, 114-modda.

4. Sud xarajatlarining tarkibi. 2. "Davlat boji to‘g‘risida"gi Qonun, 8-modda. 3. MSIYtK, 186-modda. Sudga murojaat qilish muddatlari. 4. Protsessual muddatlarni hisoblash metodikasi, Oliy sud axborotnomasi, 2024.